

Тэма 2. Навуковы стыль

Навуковы стыль – гэта сістэма моўных сродкаў, прызначаная для перадачы і захавання навуковых ведаў. Гэта стыль спецыяльнай навуковай літаратуры, які падзяляецца на тры падстылі: *уласна навуковы (жанры: манаграфія, дысертацыя, аўтарэферат і інш.)*; *навукова-вучэбны (жанры: падручнік, лекцыя, семінарскі даклад і інш.)*; *навукова-папулярны (жанры: выступленне, дапаможнік, артыкул і інш.)*. У сучаснай лінгвістычнай літаратуры вылучаюць яшчэ і такі падстыль, як *навукова-справавы* з жанрамі *анатацыя і рэферат* [4, с.104]. Анатацыя – слова лацінскага паходжання, абазначае ‘кароткую характарыстыку кнігі, артыкула, якая ў асноўным перадае іх змест і дае ацэнку’ [ТСБМ, т.1, с.232]. Рэферат – слова таксама лацінскага паходжання і мае два значэнні: 1. Кароткае паведамленне зместу навуковай працы, артыкула, кнігі; 2. Доклад, заснаваны на крытычным аглядзе кнігі [ТСБМ, т.4, с.763].

Спецыфіка інфармацыйнай функцыі навуковага стылю вызначае сукупнасць такіх камунікатыўных якасцей, як *лагічнасць, яснасць, дакладнасць* маўлення. Адметнасць тэксту навуковага стылю асабліва выразна праяўляецца пры яго супастаўленні з тэкстам мастацкага стылю. Прыклад навуковага тэксту:

Белавежскі зубр. Развядзенне. Да 1924 г. у заапарках розных краін Еўропы захавалася 45 зуброў, з іх шмат якіх былі чыстакроўныя белавежскія, самец каўказскага падвіду і зібрыды. У 1929 г. у Польшчы быў створаны першы гадавальнік па развядзенні чыстакроўных абарыгенных зуброў. У 1946 г. і пазней з Польшчы было атрымана племянное пагалоўе зуброў для развядзення на Беларусі. Да 1964 г. зуброў у Белавежскай пушчы трымалі ў загарадзі, пазней – на волі. У розныя раёны нашай краіны і за мяжу з Белавежскай пушчы было вывезена 119 зуброў. У цяперашні час у краіне дзейнічае 3 гадавальнікі: у Прыокска-Цераскім і Окскім запаведніках, а таксама ў Літве. (“Чырвоная кніга Рэспублікі Беларусь”)

Звернемся да мастацкага тэксту:

*Шкада, аднак, зуброў тых і зубрых,
Што ў блізкім заняволены кардоне,
Што, здратаваўшы верас у загоне,
Ідуць панура між ялін старых.*

*У час перадвячэрні цішыня
Туманам разліваецца бялёсым.
Каля бацькоў, здаволенае лёсам,
Вясёлае сваволіць зубраня.*

*Стары важак, зірнуўшы спадылба,
Наперадзе ступае асцярожна.
Адбіліся ў яго вачах трывожна
Любоў і боль, пяшчота і журба...*
(В.Гардзеі. “Пушча”)

Для першага тэксту характэрна дакладнасць словаўжывання, якая дасягаецца выкарыстаннем лічэбнікаў для абазначэння даты і колькасці. У мастацкім творы – вершы В.Гардзея “Пушча” -- эстэтычная функцыя рэалізуецца праз ацэначныя словы і вобразныя сродкі мовы.

Функцыя перадачы лагічна аргументаванай інфармацыі найбольш поўна выяўляецца ва ўласна навуковым маўленні:

*Н – пятнаццатая літара беларускага алфавіта. Паходзіць з кірыліцай N (“наш”), што ўзнікла на аснове грэка-візантыйскай устаўнай N (“ні”). У старабеларускую графіку перайшла са старажытнарускага пісьменства. Абазначала зычныя гукі **н, н’** (назвати, небо). Мела таксама лічбавае значэнне «пяцьдзесят». («Беларуская мова: энцыклапедыя»)*

Для тэкстаў навукова-папулярнага падстылю характэрна ўжыванне вобразных сродкаў мовы, гутарковых моўных адзінак, што дазваляе перадаць навуковую інфармацыю цікава і даступна. Такая інфармацыя папулярна каменціруецца:

Рабыя жывёлы – конь, карога – атаясамліваліся са зменлівым, няўстойлівым надвор’ем. Напрыклад, у беларускіх гаворках сустракаецца выраз Восень на рабым коні ездзіць – так гавораць аб пахмурным, зменлівым асеннім надвор’і, калі следам за цёплымі днямі прыходзяць дні з дажджамі і вятрамі. (Л.Коваль. “Чым адгукаецца слова”)

Яшчэ прыклад тэксту навукова-папулярнага падстылю:

Кажуць, што лінгвістыка – рыдлёўка археолага. І сапраўды, яна дапамагае ўзнавіць, дзе, калі, як жыў пэўны народ, хто былі яго суседзі, з кім вёўся гандаль...

Найбольшую цікавасць, як правіла, выклікаюць пытанні паходжання асобных слоў і выразаў. І гэта зразумела, таму што чалавек часам ужывае іх, не ведаючы дакладнага сэнсу, унутраных сувязей з іншымі словамі...

Каб дакладна выказаць любы змест з яго шматбаковымі эмацыянальна-вобразнымі асаблівасцямі, трэба адшукаць найбольш прыдатныя словы. Набыць гэтае ўменне прасцей, калі ўсведамляецца паходжанне слова, вызначаюцца ў ім напластаванні розных часоў, калі аналізуецца, чаму аўтар абраў менавіта гэта слова. (Л.Выгонная. “Пуржыць, паўзе мяцеліца...”: Гутарка пры вытокі “зімовых” слоў)

Якія моўныя сродкі гэтых тэкстаў дазваляюць цікава і даступна перадаць інфармацыю?

У навукова-вучэбных тэкстах могуць спалучацца моўныя сродкі ўласна навуковага і навукова-папулярнага падстыляў з перавагай аднаго ці другога ў залежнасці ад узросту і кантынгенту навучэнцаў. Звернемся да прыкладу:

Лексікаграфія – раздзел мовазнаўства, які распрацоўвае пытанні тэорыі і практыкі складання слоўнікаў. У задачы лексікаграфіі ўваходзіць збіранне, сістэматызацыя і апісанне лексікі пэўнай мовы з мэтай складання слоўнікаў, вызначэнне іх тыпаў, структуры слоўнікавых артыкулаў, распрацоўка сістэмы памет, тлумачэнне семантыкі слова. (“Сучасная беларуская літаратурная мова”)

У гэтым навукова-вучэбным тэксце пераважаюць моўныя сродкі ўласна навуковага падстылю, што выяўляецца ва ўжыванні лінгвістычных тэрмінаў *лексікаграфія, лексіка, семантыка*, формаў роднага склону назоўнікаў, у дакладнай перадачы інфармацыі без вобразных сродкаў мовы і элементаў гутарковага стылю. Наступны тэкст таксама навукова-вучэбнага падстылю, але з моўнымі асаблівасцямі навукова-папулярнага маўлення:

Значным, разнастайным і своеасаблівым моўным багаццем вызначаецца размоўны стыль. Менавіта лісьменнікі дбаюць, каб захавалася, не перарывалася сувязь, каб літаратурная мова не асобным дрэўцам развівалася, а вырасла з адзіных каранёў мовы народнай. Гэта адносіцца не да тых ці іншых дыялектных лексем, а, у першую чаргу, да адзінства заканамернасцей унутранага развіцця ўсіх моўных узроўняў – фанетычнага, лексічнага, граматычнага. (“Асновы культуры маўлення і стылістыкі”)

Як бачым, апрача лінгвістычных тэрмінаў, у тэксце выкарыстоўваюцца воб’язныя сродкі мовы *адзіныя карані мовы народнай, асобнае дрэўца*.

Найбольш спецыфічнай часткай лексічнага складу навуковых тэкстаў з’яўляецца *тэрміналогія* – сістэма тэрмінаў пэўнай галіны навукі, тэхнікі, культуры. Існуе, напрыклад, лінгвістычная, фізічная, тэхнічная, медыцынская тэрміналогія. Поруч з тэрмінамі ў кожнай галіне ведаў ёсць таксама тэрміны-назвы. Сукупнасць спецыяльных тэрмінаў-назваў называецца *наменклатурай*. Напрыклад, у межах сучаснага беларускага мовазнаўства да ўласна тэрмінаў можна аднесці назвы часцін мовы (*дзеяслоў, займеннік, лічэбнік, прыназоўнік, злучнік*), рознаўзроўневых моўных адзінак (*лексема, фанема, марфема*), раздзелаў мовазнаўства (*словаўтварэнне, лексікалогія, марфалогія, сінтаксіс*). У мовазнаўчую наменклатуру ўключаюцца, напрыклад, назвы канкрэтных падпарадкавальных злучнікаў (*калі, пакуль, як, з прычыны таго што, дзеля таго каб, быццам, нягледзячы на тое што*), словаўтваральных суфіксаў (*-асць, -ав-, -іст-, -нік, -ак, -аў*), няпэўна-колькасных слоў (*многа, мала, трохі, шмат, некалькі*).

Самы значны пласт лексікі навуковага стылю складае агульнанавуковая лексіка: *канцэнтраваць, атаясамліваць, вынікаць, прадугледжваць, прадвызначаць, высвятляць, тлумачыць, даказваць*. Актыўна выкарыстоўваюцца інтэрнацыянальныя словы лацінскага і грэчаскага паходжання: *альтэрнатыва, аргумент, апрабацыя, аналіз, гіпотэза, дыялектыка*.

На марфалагічным узроўні для навуковага стылю характэрна ўжыванне формаў займеннікаў 1 асобы множнага ліку, напрыклад: *мы лічым, мы мяркуем*. У навуковых тэкстах актыўна ўжываюцца назоўнікі, што тлумачыцца іх намінацыянай функцыяй: яны абазначаюць, апісваюць з'яву. Актыўна выкарыстоўваюцца абстрактныя назоўнікі: *умова, колькасць, уласцівасць, велічыня, з'ява* і інш. У навуковым стылі некаторыя абстрактныя і рэчыўныя назоўнікі маюць форму множнага ліку: *тэмпературы, частоты, масла, гліны, солі*. Навукозаму маўленню ўласцівы формы роднага склону назоўнікаў: *вынікі даследавання, дасягненні лінгвістыкі, правядзенне эксперыменту*. Прыметнікі выкарыстоўваюцца пераважна ў тэрмінах: *згодкі зычны, якасны прыметнік, складаны сказ*. Для навуковага стылю характэрна ўжыванне ў ролі прыназоўнікаў поўназначальных слоў: *у сувязі з, шляхам, па меры, на працягу*.

Адметнасць навуковага стылю выяўляецца і ў сінтаксісе. Сярод простых сказаў пераважаюць ускладненыя аднароднымі членамі, пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі.

Словы з прамым і пераносным значэннем лёгка збліжаюцца, сінанімізуюцца ў кантэксце, ствараюць індывідуальнасць, непаўторнасць Коласавага стылю. (А.Юрэвіч. “Вобразнасць Коласавага слова”)

У гэтым сказе з навуковага тэксту ўжыты аднародныя члены *прамым і пераносным; збліжаюцца, сінанімізуюцца, ствараюць; індывідуальнасць, непаўторнасць*.

Сярод простых сказаў навуковых тэкстаў актыўна выкарыстоўваюцца няпэўна-асабовыя (*Вылучаюць некалькі разнавіднасцей марфалагічнага словаўтварэння*), безасабовыя (*Нельга ўтварыць простую форму вышэйшай ступені параўнання*).

У тэкстах навуковага стылю часта ўжываюцца складаназалежныя сказы, якія пераважаюць над складаназлучанымі. Складаназалежныя сказы выражаюць прычинныя, азначальныя, умоўныя, выніковыя, часавыя адносіны, што асабліва важна для навуковага маўлення. У лінгвістычных даследаваннях актыўна выкарыстоўваюцца складаназалежныя сказы з даданымі азначальнымі:

Метафара макракантэсту можа знаходзіцца ў розных пазіцыях адносна слова ці тэксту, якія яе тлумачаць, падтрымліваюць або падрыхтоўваюць. (М.Кавалёва. “Метафара і кантэкст”)

Пераклад сказа з адной мовы на другую, як вядома, немагчымы без пэўных змен, або трансфармацый, з якіх найчасцей выкарыстоўваюцца замены. (М.Ржавуцкая. “Культура мовы і некаторыя аспекты мастацкага перакладу”)

Мова адлюстроўвае канцэптуальную карціну свету ў моўных формах, да якіх адносяцца і формулы маўленчага этыкету. (Н.Старжынская. “Нацыянальны маўленчы этыкет як кампанент культуры маўленчых зносін старэйшых дашкольнікаў”)

Сэнсавыя сувязі паміж сказамі ў тэксце рэалізуюцца пэўнымі спосабамі, адзін з якіх – паўтор. У навуковым стылі найчасцей выкарыстоўваецца *лексічны паўтор*. Неабходна памятаць, што нематываваны паўтор пэўнага слова ў вузкім кантэксце звычайна разглядаецца як стылістычная памылка – таўталогія. Аднак у тэкстах навуковага стылю лексічны паўтор стылістычна апраўданы. Звернемся да прыкладу:

Займеннікі ў мове паказваюць на прадметы, якасці, на іх адносіны і сувязь. Таму ад правільнага ўжывання займеннікаў у многім залежыць дакладнасць, даступнасць выкладу ў тэкстах любога стылю. Вучыць ужыванню займеннікаў у пісьмовай і вуснай мове – задача і граматыкі, і стылістыкі. (А.Каўрус. “Стылістыка беларускай мовы”)

У гэтым тэксце навуковага стылю сказы звязаны паміж сабой паслядоўнай сувяззю, якая выражаецца паўторам слова *займеннікі*. Паўтор можа выражацца заменай часткі напярэдняга сказа займеннікамі:

Дзеяслоў адыгрывае вялікую ролю ў арганізацыі сказа, у стварэнні тэксту любога стылю. Гэта абумоўлена і яго лексічным значэннем, і шматлікімі граматычнымі катэгорыямі: ладу, часу, стану, асобы і іншымі. (А.Каўрус. “Стылістыка беларускай мовы”)

У прыведзеным прыкладзе частка першага сказа *вялікая роля ў арганізацыі сказа, у стварэнні тэксту любога стылю* замяняецца ў другім сказе словам *гэта*. Такім чынам ажыццяўляецца сувязь паміж сказамі. У тэкстах навуковага стылю можа выкарыстоўвацца сінанімічны паўтор:

Злітныя эпітэты могуць быць выражаныя і спалучэннямі некалькіх – двух, а то і трох – прыслоўяў з прыметнікам. У такім выпадку вобразныя азначэнні не толькі характарызуюць прымету прадмета, а і паглыбляюць, пашыраюць яго сэнс... (Н.Гаўрош. “Злітныя эпітэты ў мастацкіх тэкстах”)

Слова *эпітэты* ў наступным сказе замяняецца сінанімічным адпаведнікам *вобразныя азначэнні*.

Як бачым, для навуковага стылю характэрна спецыфічнае ўжыванне лексічных, марфалагічных і сінтаксічных сродкаў. Такое ўжыванне дазваляе поўна рэалізаваць асноўную функцыю навуковага стылю – функцыю перадачы лагічна аргументаванай інфармацыі.

Тэарэтычная літаратура

1. Асновы культуры маўлення і стылістыкі / Пад рэд. У.В.Анічэнкі. – Мн.: Універсітэцкае, 1992. – С. 40 -- 47.
2. Каўрус А.А. Стылістыка беларускай мовы. – Мн.: Нар. асвета, 1987. – С. 35 -- 38.
3. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А.Я.Баханькова. – Мн.: Навука і тэхніка, 1994. – С. 324 – 328; 407 – 427.
4. Стылістыка и литературное редактирование / Под ред. проф. В.И.Максимова. – М.: Гардарики, 2004. – С. 98 -- 114.
5. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / Под ред. М.Н.Кожинной. – М.: Флинта: Наука, 2003. – С. 242 – 248.
6. Цікоцкі М.Я. Стылістыка беларускай мовы. – Мн.: Універсітэцкае, 1995. – С. 258 – 265.
7. Цікоцкі М.Я. Стылістыка тэксту. – Мн.: Бел. навука, 2002. – С. 170 – 178.
8. Юрэвіч А.К. Стылістыка беларускай мовы – Мн.: Выш. шк., 1992. – С. 104 – 108.

Практычныя заданні

1. Выпішыце лінгвістычныя і літаратуразнаўчыя тэрміны, растлумачце іх значэнні.

Гукааператар, эмпірызм, варварызм, базальт, антытэза, ген, інфінітыў, гідрометр, мерыдыян, акорд, дзейнік, лагарыфм, полісіндэтон, барый, плеаназм, сімвалізм, дэдукцыя, страфа, трылогія, вектар, градацыя, генератар, эгітэт, выпраменьванне, рэтардацыя, нацюрморт, трыялет, аорта, літэра, гэтыка.

2. Вызначце стыль тэкстаў на тэму “Белавежская пушча” і прааналізуйце іх моўныя асаблівасці.

Сімвалам нашай Беларусі з’яўляецца Белавежская пушча – бадай, самы вялікі і стары лясны абшар у цэнтральнай Еўропе, дзе зберагліся і высокія, аж да аблокаў, бары, і магутныя векавыя дубровы, і светлыя бярозавыя гаі, і змрочныя нават у сонечныя дні яловыя нетры.

Восем стагоддзяў таму ў глухіх навакольных мясцінах гаспадарыла ваяўнічае непакорнае племя яцвягаў. Яцвягі былі спрактыкаваныя паляўнічыя, збіралі з борцяў пчаліны мёд. Але яны не выстаялі перад націскам галіцка-валынскіх, кіеўскіх ды полацкіх князёў, рассяліся сярод іншых народаў. І Белавежу пачалі называць Зубрынай Краінаю, надзвычай багатаю птушкамі і звярамі.

...Не, недарэмна хуткаплынны час у Белавежскай пушчы спыніўся, каб сівая мінуўшчына сустрэлася з днём сённяшнім і заўтрашнім. Тут наяве трапляеш у казку, легенду, паданне. Тут святлееш душою, дабрэеш

сэрцам, зноў пачынаеш верыць у неспакойны чалавечы розум. Нам пад сілу зберагчы гэты цудоўны разнастайны свет для будучых пакаленняў людзей. (У.Ягоўдзік. “Нацыянальны парк «Белавежская пушча»”)

Белавежская пушча, дзяржаўны нац. парк у Беларусі. Размешчаны на тэр. буйнога ляснога масіву Белавежская пушча (Камянецкі і Пружанскі р-ны Брэсцкай і Свіслацкі р-н Гродзенскай вобл.). Створаны ў мэтах захавання эталонных і унікальных прыродных комплексаў і аб’ектаў прыроды, правядзення навук. даследаванняў, распрацоўкі і ўкаранення навук. метадаў аховы прыроды і прыродакарыстання, арганізацыі экалагічнай асветы і рэкрэацыйнай дзейнасці, вядзення комплекснай гаспадаркі на аснове традыц. метадаў і дасягненняў прыродакарыстання. Пушча – былая паляўнічая гаспадарка польскіх каралёў (з 15 ст.) і рус. цароў (18 – пач. 20 ст.). У 1939 абвешчана дзярж. запаведнікам, у 1957 – 91 дзярж. запаведна-паляўнічая гаспадарка, з 1991 дзярж. нац. парк. У 1992 уключана ЮНЕСКА ў спіс аб’ектаў сусв. культурнай і прыроднай спадчыны, з 1993 біясферны запаведнік. Пл. каля 51 тыс. га (1994), у т.л. абсалютна запаведнай ч. 13,7 тыс. га. Адм.-гасп. і навук. цэнтр у в.Камянюкі Камянецкага р-на. (“Беларуская энцыклапедыя”)

3. Вызначце падстыль гэстаў Міхася Лібінтава. Ахарактарызуйце моўныя сродкі гэтых урыўкаў.

Цікава, а ці можна змерыць тэмпературу за адно імгненне?.. А ці можна змерыць яе, не дакранаючыся да цела, -- бескантактна, на адлегласці?.. А ці можна... убачыць тэмпературу?

Пачаліся творчыя даследаванні нашых вучоных. А за аснову ўзялі факт, даўно вядомы навуцы і кожнаму школьніку: любое цела з тэмпературай, вельмівай за тэмпературу наваколя, выпраменьвае цеплыню ў гэтым наваколле. Цеплыня перадаецца на адлегласць у выглядзе цеплавых хваль – так званых інфрачырвоных промняў. Даўжыня гэтых хваль большая за даўжыню хваль бачнага спектра і меншая за даўжыню радыёхваль. Дыстанцыйнае ўлоўліванне такіх інфрачырвоных промняў і ляжыць у аснове цеплабачання.

Дык што гэта такое – марожанае? Гаворачы навуковымі тэрмінамі, гэта замарожаная салодкая і вадкая сумесь малочных і яечных прадуктаў, цукрозы і стабілізатараў, спецыяльных рэчываў для водару і смаку. Прычым сумесь тая ўзбітая – гэта значыць насычаная бурбалкамі наветра...

Акрамя таго, што марожанае незвычайна прыёмнае на смак, яно яшчэ і вельмі карыснае. Марожанае лёгка засвойваецца нашым

арганізмам. Яно мае высокую пажыўнасць: утрымлівае малочны тлушч (самы каштоўны з харчовых тлушчаў), бялкі, вугляводы, цукар, мінеральныя рэчывы і цэлае сузор’е розных вітамінаў.

Лазеры. Пери за ўсё давайце высветлім, што гэта такое. Лазеры – гэта квантавыя генератары аптычнага дыяпазону, ці прасцей – генератары святла. У аснову іх работы пакладзена з’ява ўзмацнення электрамагнітных хістанняў пры дапамозе вымушанага выпраменьвання атамаў і малекул. Само слова “лазер” азначае ўзмацненне святла. Гэту навуковую ідэю праказаў яшчэ ў 1917 годзе выдатны фізік і філосаф Альберт Эйнштэйн. З таго часу, бадай, і пачынаецца гісторыя стварэння лазераў.

4. Прачытайце слоўнікавы артыкул з выдання Арашонкавай Г.У., Лемцюговай В.П. “Слоўнік цяжкасцей беларускай мовы”, Мн., 2005, с. 171. Вызначце стыль артыкула і абгрунтуйце сваю думку.

ЗАРАНКА, ДМ –нцы – ЗАРНИЦА, Р мн. –ніц – (паэт.)

ЗАРАНИЦА, Р мн. –ніц. Супадаюць у знач.: **1.** Ранішня або вячэрняя зорка; зорка наогул. *Згас касцёр перад світанкам, І табе глядзіць у вочы Пільна першая заранка* (А.Загызкі). *Вячэрнія гаснуць зарніцы* (В.Каваленка). *У тваіх вачах... Я чымяю шлях... У прастор, дзе гараць зараніцы* (Я.Колас). *А там надыйдзе касавіца – уставай, чуць гляне зараніца...* (Я.Колас). **2.** Водбліск агнёў; сполахі. *Спіць стомлена ўрочышча ў водсветах заводскіх зараніц* (Х.Чэрня). *Далёка наперадзе над дарогай успыхвалі густыя, чырвоныя заранкі* (І.Пташнікаў). *Тамаш нібы бачыў перад вачыма чыгвалую, бы кроў, зарніцу пажару* (З.Бядуля).

Зараніца, заранка ўжыв. яшчэ ў знач. ‘зара’. *На ўсходзе займалася зараніца* (А.Якімеліч). *На ранку, на заранцы, Гучыць наш звонка горн* (К.Кірэенка).

Зарніца ўжыв. яшчэ ў знач. ‘водбліск далёкай навальніцы’. *Следам за першым гукам бліснула зарніца* (Я.Колас)

5. Складзіце два тэксты – навукова-папулярнага і мастацкага стыляў – на тэму “Зараніца”.

6. Прааналізуйце лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці навуковага тэксту.

Даволі эфектыўным і распаўсюджаным сродкам пры стварэнні грамадска-палітычных тэрміналагічных адзінак з’яўляецца звужэнне значэння слова. Сутнасць гэтага тыпу тэрмінаўтварэння заключаецца ў тым, што слова з даволі шырокай семантычнай структурай у сферы спецыяльнай камунікацыі абмяжоўвае сваю семантыку і пачынае

выкарыстоўвацца для абазначэння вузкага навуковага паняцця. Напрыклад, слова **асіміляцыя** ў агульналітаратурнай мове мае значэнне ‘прыпадобніць сабе’; ‘ператварыць адно ў другое, падобнае да яго’. Пры выкарыстанні гэтага слова ў якасці тэрміна яго семантыка абмяжоўваецца, канкрэтызуецца пад уздзеяннем той тэорыі, у межах якой яно пачынае функцыянаваць. Так, у метасістэме мовазнаўства тэрмін **асіміляцыя** стаў абазначаць ‘фанетычны працэс прыпадабнення аднаго гука да другога ў артыкуляцыйных і акустычных адносінах’; у метасістэме біялогіі – ‘утварэнне ў арганізме складаных рэчываў з больш простых’; у грамадска-палітычнай метасістэме – ‘зліццё аднаго народа (або яго часткі) з другім шляхам засваення яго мовы, культуры і нацыянальнай самасвядомасці’; у медыцынскай метасістэме – ‘ператварэнне рэчываў наваколля ў рэчыва самога жывога арганізма’.

(А.Дзячэня. “Звужэнне значэння слова як сродак тэрмінаўтварэння”)

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ